

*Become a Teacher
Стани учител*

УЧИЛИЩЕ ЗА ЧЕТЕНЕ

Петя Георгиева

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Христина Димитрова

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Резюме. Споделя се опит от „Училище за четене“ – неформално образование в първи клас. Амбицията е да се насърчи детското четене, включително в свободното време и за удоволствие. Ефектите се доказват чрез анализ на анкетно проучване с ученици.

Keywords: reading, informal education, first grade, a wide range of reader's communities

1. Увод в изследването

Обект на изследване е четенето, като базисно културно умение в начална училищна възраст. **Предмет на изследване** са възможностите на неформалното образование¹⁾ за целенасочено насърчаване на четенето от първата година в училище и хармонично, многостранно изграждане на детската личност. **Целта** е: на основата на анкета с първокласници, участващи в „Училище за четене“ (ПИГ, дейност по интереси), да се докажат възможностите на неформалното образование за целенасочено насърчаване на четенето от първата година в училище и хармонично, многостранно изграждане на детската личност. **Хипотезата** е: ако се направи анализ на данни от анкета с първокласници, участвали в „Училище за четене“ (ПИГ, дейност по интереси), ще се аргументират възможностите на неформалното образование за целенасочено насърчаване на четенето от първата година в училище и хармонично, многостранно изграждане на детската личност. Основен **изследователски метод** е анкета.

2. Теоретични основи

2. 1. Феноменът „четене“ – нещо повече от владееене на писмен код

Четенето е базисно умение, необходимо за успешен живот в съвременния свят. То е нещо повече от владееене на писмен код. Четенето е в основата на всеки образователен процес. То е „ключ“ за придобиване на знания, опит и култура, за духовно развитие и усъвършенстване на човека.

2. 2. Формиране на умения за четене – начална училищна възраст

Овластяването на четенето в начална училищна възраст се обвързва с формирането на две основни групи умения: а) умения за декодиране (техника на четене); б) умения за разбиране на прочетеното (съзнателност при четене). Тези групи умения са в пряка връзка и взаимодействие. Съзнателността се определя като основна цел на четенето, а техниката на четене – като средство за постигане на целта (Mandeva, 2015). Съвременна образователна тенденция е ползване на четенето за социални цели от ранните етапи на овладяване на писмеността (Zdravkova, 2009).

2. 3. Мотивацията – водещ фактор за формиране на умения за четене в начална училищна възраст

Откъде започва формирането на четивни умения в начална училищна възраст – от изграждане на умения за декодиране (техника на четене), от изграждане на умения за разбиране на прочетеното (съзнателност при четене), от синхронното изграждане на двете групи умения? Всъщност с предимство е формирането на мотивация за учене (четене) (Mandeva, 2016).

Мотивацията за учене (четене) е система от мотиви или вътрешни подбуди, главно осъзнати, по силата на които учещият усвоява знания и умения, формира навици и привички, изпълнява учебните си задължения и учебни дейности, насочени към развитие, усъвършенстване и самоусъвършенстване на способностите и личността му (Desev, 1999).

Важно е да се подчертае, че мотивацията на ученика за учене (четене) може умело да бъде направлявана от учителя фасилитатор (Gurova, 2014).

2. 4. Насърчаване на детското четене – неформално образование

Изследвания доказват, че мотивацията за четене е силно зависима от средата и културата на четене в социума, заобикалящ малкия читател. „Децата..., които се занимават с четенето като дейност през свободното време, виждат себе си като членове на общност от читатели, които си взаимодействат... и споделят любовта си към четенето... Родителите, приятелите... могат... да предадат навици за четене, като бъдат пример и демонстрират удоволствието, което може да донесе четенето“⁽²⁾. От казаното следва, че отговорност на образователната институция при насърчаване на детското четене е да „търси корени в човешката общност“ – да осигури „взаимодействие между всички възрастови групи – от баби и дядовци до възрастни“ (Плакроуз, 1992: 102). Богат потенциал за постигане на това има неформалното образование (в частност дейността по интереси, ПИГ).

3. „Училище за четене“

Инициативата „Училище за четене“ стартира през учебната 2015/16 г. в първи клас, ПИГ – ОУ „П.Р. Славейков“, В. Търново. Участници са:

- първокласници;
- техните родители и близки;
- учители и възпитатели от училището;

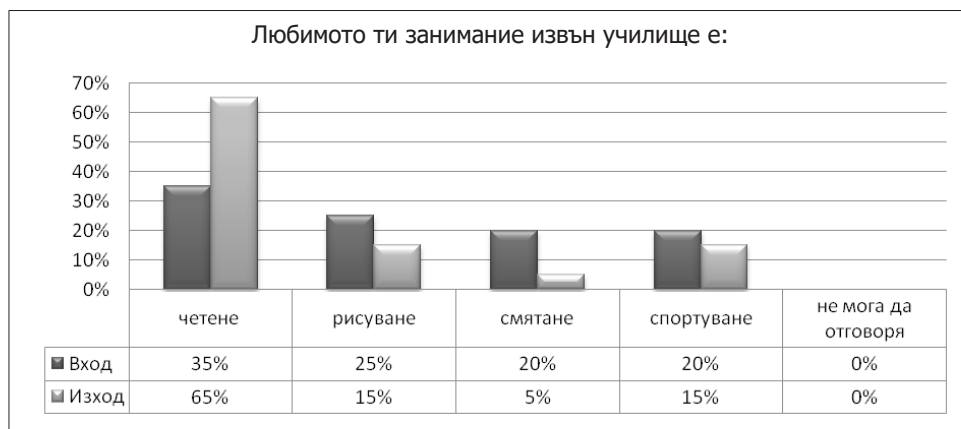
– студенти педагози от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ – кръжок „Четящият студент, четящото дете“ с ръководител проф. д.п.н. М. Мандева.

Два пъти месечно в контекста на провеждащите се дейности по интереси участниците в инициативата четат заедно свои любими четива и споделят впечатленията си от прочетеното, „играят“ с текстове и ги „дописват“ с четка и бои, с песен, стих или народна мъдрост. Стремешът е целенасоченото насърчаване на четенето по неформален път, чрез единоедействие на различни социални и възрастови групи, да доведе до превръщането му в базисно културно умение на детето за цял живот.

4. Ефекти от „Училище за четене“

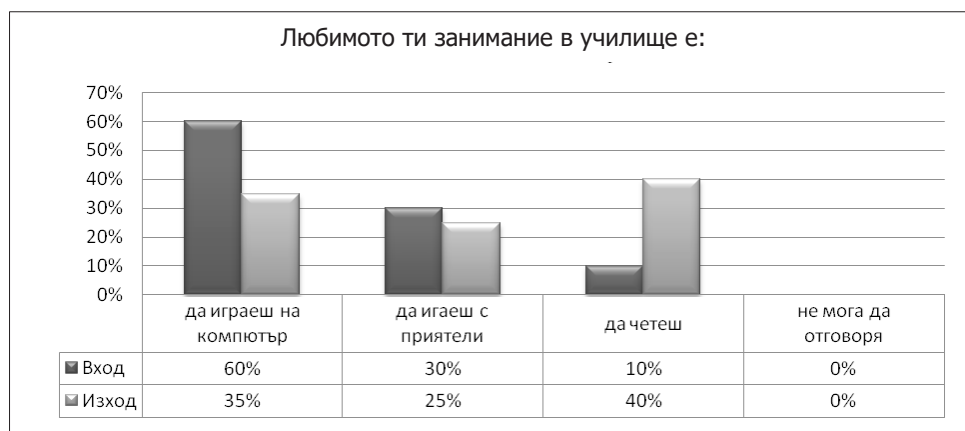
За да се докажат ефектите от „Училище за четене“, ще се представят и анализират данни от анкета, проведена на входа и на изхода на инициативата. Изследвани са двадесет деца от първи клас – ОУ „П. Р. Славейков“, В. Търново, ПИГ. Не е правен специален подбор на анкетираните – включени са всички деца, участващи в „Училище за четене“. Първокласниците са с нормално психофизическо развитие, на възраст 7 – 8 години. За всички тях официалният български език е първи език³⁾.

Анкетата е изградена от пет въпроса, които са закрити по форма, а според съдържанието са за мнение, отношение, оценка във връзка с поставени проблеми. Провежда се в устна форма. Работи се индивидуално с всеки ученик. Анкетатор е г-жа А. Николова – възпитател в ПИГ, първи клас (ОУ „П. Р. Славейков“, В. Търново) и докторант към катедра „Начална училищна педагогика“, Педагогически факултет, Великотърновски университет.

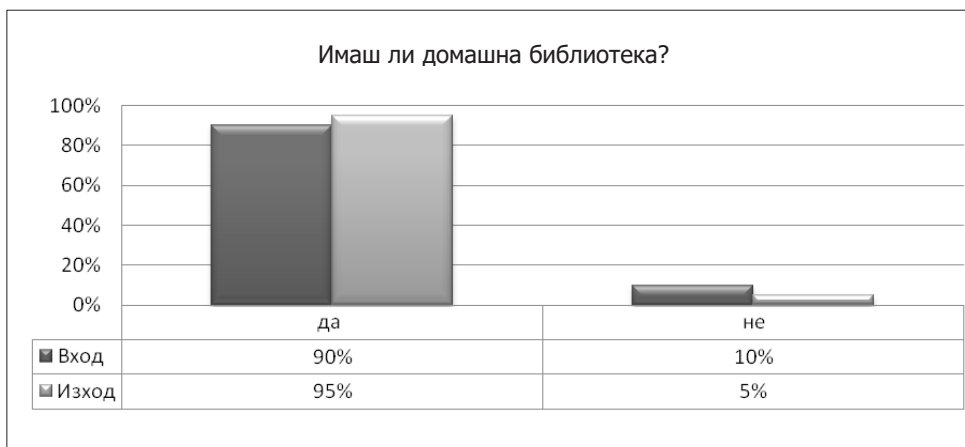
Графика 1. Отговори на въпрос № 1 от анкетата

На изхода на инициативата значително нараства процентът на децата, определящи четенето като свое любимо занимание в училище.

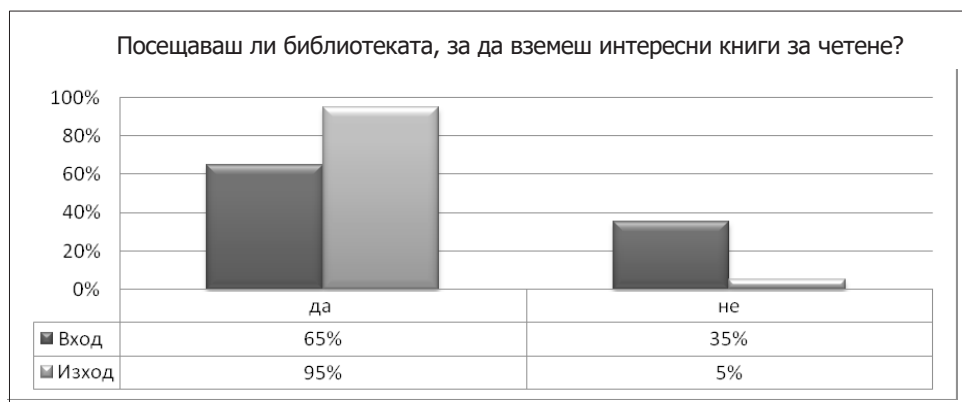
Графика 2. Отговори на въпрос № 2 от анкетата

На изхода на инициативата значително нараства процентът на децата, определящи четенето като предпочитано занимание в извънучилищни условия.

Графика 3. Отговори на въпрос № 3 от анкетата

На изхода на инициативата се забелязва увеличен брой на домашните библиотеки на първокласниците.

Графика 4. Отговори на въпрос № 4 от анкетата

На изхода на инициативата се забелязва повишен интерес сред първокласниците към обществената библиотека.

Графика 5. Отговори на въпрос № 5 от анкетата

На изхода на инициативата се забелязва нарастващо взаимодействие между семейството и учителя в усилията за насърчаване на детското четене.

Наблюденията показват, че първокласниците се включват с ентузиазъм в интерактивното четене. Оживено обсъждат кое е добро и зло, красиво и грозно. Четат и творят. Насърчават се „движещи сили“ в живота на детето – „страстта към развитие“, „страстта към израстване“, „страстта към свобода“ (Ш. Амонашвили)⁴⁾. Чрез езика и културата първокласникът „прави“ един по-справедлив и хуманен свят.

Всичко това рефлектира върху постиженията на учениците в края на учебната година – високо равнище на формираност на четивни умения според изискванията, разписани в Учебната програма по БЕЛ за първи клас⁵⁾.

5. Изводи

1. Мотивацията е водещ фактор за „влизане“ в четенето и за превръщането му в базисно културно умение за цял живот.

2. Детската мотивация е силно зависима от средата и културата на четене – както във формални, така и в неформални условия.

3. Приобщаването на хора от различни възрастови и социални групи към каузата за подкрепа на детското четене в контекста на неформалното образование е с определящо значение за постигане на удовлетворителни и устойчиви резултати.

4. Подобряват се четивните умения на първокласника, придобити в условията на формалното образование, и се гради „мост“ към самостоятелното учене (четене), включително в свободното време на малкия ученик и за удоволствие.

5. Четенето се превръща в нещо повече от владение на езиков код. Става инструмент за хармонично, многостранно изграждане на детската личност.

Приложение

Училище за четене – дейност по интереси, ПИГ, първи клас

БЕЛЕЖКИ

1. Формално образование (formal education) е йерархически структурирано и хронологически градуирано в образователните системи. Неформално образование (non-formal education) е всяко организирано и устойчиво образование извън структурираното формално образование. Информалното образование (informal education) обхваща самостоятелното учене – познавателна и практическа дейност, реализирана чрез индивидуална активност в наситена културно-образователна среда (Радев, 2013: 149).
2. Преподаване на четене в Европа. Контекст, политики и практики, 2011. –<http://eacea.ec.europa.eu/Education/eurydice/documents/thematic_reports/130BG.pdf> (26. 04. 2016).
3. Първият език е езикът на първичната група, в която се социализира детето – семейството.
4. Амонашвили, 2000: 22.
5. Положителна промяна в нагласите за окуражаване на детското четене се забелязва и сред родителите и студентите педагози – участници в „Училище за четене“. Поради изисквания към обема на текста този въпрос само се отбелязва.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Amonashvili, Sh. (2000). *Shkola zjizni*. Moskva: Dom Sh. Amonashvili [Амонашвили, Ш. (2000). *Школа жизни*. Москва: Дом Ш. Амонашвили].
- Desev, L. (1999). *Rechnik na psihologiqta*. Sofia: Bulgarika [Десев, Л. (1999). *Речник по психология*. София: Булгарика].
- Giurova, V. (2014). Upravlennie na naglasite I motivaciqta na uchenicite za uchene. *Pedagogika*, 3 [Гюрова, В. (2014). Управление на нагласите и мотивацията на учениците за учене. *Педагогика*, 3].
- Mandeva, M. (2015). Za cheteneto, pisaneto I ezikovoto obrazovanie na nastoqshteto I bydeshteto (I – IV klas). *Pedagogika*, 4 [Мандева, М. (2015). За четенето, писането и езиковото образование на настоящето и бъдещето (I – IV клас). *Педагогика*, 4].
- Mandeva, M. (2016). Dneshnite ni resheniq za nasyrchavane na detskoto chetene. *Obrazovanie*, 1 [Мандева, М. (2016). Днешните ни решения за насърчаване на детското четене. *Образование*, 1].
- Radev, Pl. (2013). *Enciklopediq na naukite za obrazovaniето*. Plovdiv: UI “Paisii Hilendarski” [Радев, Пл. (2013). *Енциклопедия на науките за образованието*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“].
- Plakrouz, H. (1992). *Uchilishteto – mqsto za deca*. Sofia: Mejdunaroden centyr za obucheniq I izsledvania [Плакроуз, Х. (1992). *Училището – място за деца*. София: Международен център за обучения и изследвания].

SCHOOL FOR READING

Abstract. The aim is to share the experience of “School Reading” – non-formal education in the first grade. The ambition is to promote children’s reading, including leisure and pleasure. The effects are evidenced by analyzing the survey with students.

✉ ¹⁾Mrs. Petia Georgieva

²⁾Mrs. Hristina Dimitrova

Faculty of Education

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Veliko Tarnovo, Bulgaria

E-mail: ¹⁾malkite_sladurani@abv.bg

²⁾hrisceto@abv.bg